



Gebruik gewasbeschermingsmiddelen opnieuw in het vizier

De Europese Commissie wil dat de lidstaten tegen 2030 het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen halveren. Opbrengstverlies, bijkomende administratie en extra kosten worden in haar ontwerp al bij voorbaat genoemd en aanvaard. Combineer dat met de gebrekkige vervanging van uit de markt genomen middelen en de vraag rijst stilaan: wie beschermt nog de gewasbescherming?

Ivan De Clercq / Illustraties: Joris Snaet

Gewasbescherming is een noodzakelijk kwaad. Geen boer die deze middelen inzet waar het zonder kan. En voor de mens schadelijke producten zijn dat in de eerste plaats voor diegene die ze toepast. Dat de regelgever schadelijke producten uit de markt haalt, is dus in de eerste plaats in het belang van de boeren. Toch kan de voedselproductie niet zonder gewasbeschermingsmiddelen. Voor de mens schadelijke schimmels en de erdoor geproduceerde mycotoxines kunnen via gewasbeschermingsmiddelen bestreden of voorkomen worden. En een woekerende aantasting

kan de opbrengst van een perceel helemaal onderuithalen, met gevolgen voor de voedselvoorziening. De Ierse hongerdoden als gevolg van een allesverwoestende aardappelplaag vielen al ruim anderhalve eeuw geleden, maar ook de oorlog in Oekraïne bewijst wat de gevolgen kunnen zijn van een plotse daling van het aanbod op de voedselprijzen.

Richtlijn IPM en fytolenticie
Uiteraard moeten gewasbeschermingsmiddelen oordeelkundig worden toegepast, en op zijn minst in Europa volgens dezelfde normen. Al in 1991

werd een wetgevingskader opgebouwd voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en de bevordering van het duurzaam gebruik ervan. In 2009 werd met een Europese richtlijn (2009/128/EC) een nieuwe stap gezet, de *Sustainable Use of Pesticides Directive* (SUD). Elke lidstaat moest die omzetten in nationale regelgeving. Centraal in deze richtlijn staat de geïntegreerde gewasbescherming of IPM (*Integrated Pest Management*). IPM is gebaseerd op vier principes: preventie, monitoren, interventie en registratie. Ook de invoering van de fytolenticie in ons land kwam er als gevolg van de omzetting van de richtlijn uit 2009. Begin 2020 deed de Europese Rekenkamer een evaluatie van de omzetting van de Europese richtlijn uit 2009.

Toenemende druk
Die evaluatie kwam tot de conclusie dat er slechts een beperkte vooruitgang is geboekt bij het meten en verminderen van de risico's van het gebruik van



gewasbeschermingsmiddelen. De Rekenkamer miste in haar evaluatie registratie en handhaving op het erfniveau. Ook de druk vanuit (een deel van) de publieke opinie nam de laatste jaren alleen maar toe. Zo waren er succesvolle burgerinitiatieven gericht aan de Europese Commissie – telkens gesteund door de handtekening van meer dan 1 miljoen Europeanen – om glyfosaat te bannen en om synthetische pesticiden tegen 2035 uit te bannen. In het voorstel tot verordening verwijst de Commissie ook naar deze burgerinitiatieven. Boerenbond hoopt dat de feitelijke wetenschappelijke insteek finaal de doorslag zal geven.

Strenger en rechtstreeks

Met het voorstel voor een verordening betreffende het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verandert de Europese Commissie nu het geweer van schouder. Een verordening is rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten en hoeft niet te worden omgezet in nationale wetgeving van alle individuele lidstaten. De Commissie wil dus rechtstreeks en strenger ingrijpen in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de lidstaten. Er

waren immers twijfels gerezen of de richtlijn uit 2009 wel in elke lidstaat even nauwgezet werd omgezet en opgevolgd. Een verordening heeft ten opzichte van een richtlijn het voordeel van de duidelijkheid: alle regels gelden voor alle lidstaten op dezelfde manier. Het creëert een gelijk spelveld tussen lidstaten en vermijdt oneerlijke concurrentie tussen hen.

50% minder tegen 2030

De grote doelen blijven in het voorstel tot verordening dezelfde dan in 2009: steeds minder gevaarlijke chemische bestrijdingsmiddelen en een betere IPM-toepassing. De Commissie formuleert hiervoor nu harde doelstellingen. Nieuw is de opening die gemaakt wordt naar het bevorderen van nieuwe technologieën – zoals precisielandbouw en drones – om het totale gebruik en risico van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. In het voorstel tot verordening moet elke lidstaat bijdragen tot een daling van 50% in het gebruik en het risico van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de Europese Unie tegen 2030. De referentie is daarbij het gemiddelde van de periode 2015-2017.

“De sector heeft vooral nood aan een beleid dat de voetjes op de grond houdt.”

Afhankelijk van hoe het nationale verbruik in die periode zich verhoudt ten opzichte van het gemiddelde van die lidstaten, kan dat beoogde reductiepercentage schommelen tussen 35 en 65%. Momenteel is nog niet geweten welk percentage voor ons land van toepassing is.

IPM verantwoord

Het voorstel stelt ook veel grotere eisen aan de nationale actieplannen. Die zullen gedetailleerd cijfers moeten verzamelen over de stand van zaken in reductie, de gekeurde toestellen, anti-fraudegegevens, stimuli voor niet-chemische gewasbescherming, genomen maatregelen ... Lidstaten zullen deze nationale actieplannen om de drie jaar moeten herzien. Jaarlijks moeten de lidstaten aan de Europese Commissie rapporteren of de doelstellingen gehaald zullen worden. Er komt een elektronisch register van toepassingsapparatuur voor professioneel gebruik. Als een toestel buiten gebruik wordt gesteld, moet dit ook in dit register worden vermeld. Het voorstel wil ook dat gebruikers rapporteren over hun IPM-beleid in een elektronisch register, met verantwoording over de al dan niet genomen preventieve maatregelen, en ook de uitgevoerde behandelingen. Van lidstaten wordt verwacht dat ze per teelt voorschriften en drempelwaarden voorschrijven over wanneer chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt mogen worden. In kwetsbare gebieden en in drie meter hierronden zouden gewasbeschermingsmiddelen verboden worden. Ook binnen drie meter van alle oppervlaktewater zouden geen chemische gewasbeschermingsmiddelen meer gebruikt mogen



worden. Landbouwers moeten in het voorstel van de Commissie ook jaarlijks digitaal registreren wie hun onafhankelijke adviseur voor strategisch advies over de geïntegreerde bestrijding is, alsook de inhoud van het advies.

Goedkeuringstraject nog niet gelopen

Voor alle duidelijkheid: het gaat op dit moment slechts over een voorstel tot verordening. De verordening moet eerst nog naar het Europees Parlement en dan naar de Europese Raad van Landbouwministers. Afhankelijk van de uitkomst moet het voorstel daarna nog eens opnieuw naar het Parlement en de Raad. Wanneer en in welke vorm het voorstel van kracht zal worden, is nog koffiedik kijken. De beoogde halvering tegen 2030 is in dat opzicht kort dag.

En Boerenbond?

Tijdens een webinar van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (Vleva) gaf Pieter Van Oost, adviseur Plantaardige productie bij de Studiedienst van Boerenbond, een eerste reactie op het voorstel van verordening. Boerenbond is voorstander om indien mogelijk minder schadelijke alternatieve producten te gebruiken als ze ook effectief én beschikbaar zijn. Vandaag verdwijnen er echter veel meer actieve stoffen van de Europese markt dan dat er nieuwe actieve stoffen worden toegelaten. Boeren moeten voldoende middelen ter beschikking blijven hebben om aan efficiënte gewasbescherming te kunnen doen en resistentie te voorkomen. “We houden ons hart vast voor het effect op de producties. Als er geen gewasbeschermingsmiddelen meer overblijven, daalt de productie met 60%”, waarschuwde Pieter Van Oost voor het worstcasescenario. De voorgestelde uitbreiding van de spuitvrije zone van 1 naar 3 meter ontnemt de boer de mogelijkheid om het gewas in die zone correct te

beschermen. Hetzelfde geldt voor voorgestelde gebruiksbeperkingen in kwetsbare gebieden.

Lasten nemen toe

Algemeen is de vraag of een vooropgestelde simpele getalsmatige daling voldoende rekening kan houden met het verschil tussen middelen op het vlak van impact op milieu en mens. Hele lage doseringen zijn niet altijd beter dan hogere doseringen van een minder risicovol product en omgekeerd. De verhoogde Europese productiekost zal in vergelijking met andere voedselproducenten in de wereld een ongelijk speelveld creëren. De administratieve last voor de boer neemt met de goedkeuring van dit voorstel alleen nog maar toe. “Het bijhouden op erfniveau van het IPM-management in detail, in combinatie met het bijhouden van de gegevens rond gebruikte apparatuur en middelen maakt de bijkomende administratieve last onhaalbaar”, vreesde Van Oost. Belgische boeren worden nu al driejaarlijks verplicht gecontroleerd op het correct toepassen van IPM-principes door een onafhankelijke certificeringsinstelling (OCI) en de Vlaamse overheid voert bijkomende controles uit. Lidstaten die al op de goede weg waren, dreigen door de voorgestelde cijfermatige reducties extra benadeeld te worden.

Voetjes op de grond

De opening die het voorstel in de rand maakt naar nieuwe technologieën zoals bespuitingen door drones zijn positief, maar vragen ongetwijfeld nog heel wat ontwikkelingstijd eer deze toepassingen praktijkrijp zijn. In afwachting heeft de sector vooral nood aan een beleid dat de voetjes op de grond houdt, en de eigen voedselproductie geen onverteerbare schade toebrengt met artificiële theoretische doelen. Aan het Europees Parlement en de Europese Raad om hier het nodige evenwicht in aan te brengen. ■



Pieter Van Oost

adviseur Plantaardige productie, Studiedienst
pietervan.oost@boerenbond.be

Wetenschappelijke onderbouwing nodig

Voedselzekerheid en voedselveiligheid mogen absoluut niet uit het oog worden verloren. Hoe terecht ook de ambitie is om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen af te bouwen, net nu moeten we de productie niet moeilijker maken dan ze is. Landbouwers leveren al serieuze inspanningen om minder gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. De steeds evoluerende IPM-maatregelen zijn daar een zeer bekend voorbeeld van. Boerenbond vraagt een wetenschappelijke onderbouwing voor deze torenhoge Europese ambities. We benadrukken het belang van een gelijk speelveld met het buitenland. We mogen het onze eigen Europese producenten niet lastiger maken en op hetzelfde moment het achterpoortje openzetten voor producten uit derde landen, waar de wetgeving op gewasbeschermingsmiddelen minder streng is. Boerenbond zal ook blijven investeren in onderzoek naar minder milieubelastende gewasbescherming.

“Boerenbond blijft investeren in onderzoek naar minder milieubelastende gewasbescherming.”